

радіоприймачів, телевізійних приймачів та інших товарів широкого вжитку.

Таким чином, радіоелектронна галузь УРСР у період 1951–1955 рр. відіграла значну роль у народному господарстві СРСР.

Список використаних джерел

1. Бруснікин В. В. Эволюция схемно-технологических решений вещательных ламповых радиоприемников в СССР (1924–1975 годы): дис. ... канд. техн. наук: 07.00.10 / В. В. Бруснікин. – СПб., 2005. – 211 с.
2. Дормидонтов А. Радиоприемник “Дніпро–52” / А. Дормидонтов // Радио. – 1953. – №7. – С.25–27.
3. Ефимов В. Магнітофони “Днепр–5” и “Днепр–8” / В. Ефимов // Радио. – 1955. – №7. – С.37–40.
4. Ефимов В. Радиоприемник “Киев Б–2” / В. Ефимов // Радио. – 1954. – №10. – С.25–26.
5. Магакян Ю. Приемник в магнітофоне “Днепр–3” / Ю. Магакян // Радио. – 1954. – №7. – С.41–42.
6. Михайлов Л. Телевизоры КВН–49–Б и КВН–49–4 / Л. Михайлов // Радио. – 1952. – №4. – С.35–39.
7. Товбин М. Телевизор “Север” / М. Товбин // Радио. – 1954. – №6. – С.43–47.
8. Центральный державный архив вищих органов власти та управління України, м. Київ. – Ф.2. – Оп.8. – Спр.10664. Рада Міністрів УРСР. Документи про виробництво радіоапаратури на підприємствах місцевої промисловості УРСР. – 208 арк.
9. Там само. – Оп.9. – Спр.680. Постановление правления Совета промысловой кооперации УССР о плане производства деталей на 1955 год. – 112 арк.
10. Там само. – Оп.8. – Спр.10630. Рада Міністрів УРСР. Документи про виробництво магнітофонів, патефонів і гучномовців в УРСР в 1954 р. – 347 арк.

References

1. Brusnikin V. V. Jevoljucija shemno-technologicheskikh reshenij veshhatel'nyh lampovyh radiopriemnikov v SSSR (1924–1975 gody): dis. ... kand. tehn. nauk: 07.00.10 / V. V. Brusnikin. – SPb., 2005. – 211 s.
2. Dormidontov A. Radiopriemnik “Dnipro–52” / A. Dormidontov // Radio. – 1953. – №7. – S.25–27.
3. Efimov V. Magnitofony “Dnepr–5” i “Dnepr–8” / V. Efimov // Radio. – 1955. – №7. – S.37–40.
4. Efimov V. Radiopriemnik “Kiev B–2” / V. Efimov // Radio. – 1954. – №10. – S.25–26.
5. Magakjan Ju. Priemnik v magnitofone “Dnepr–3” / Ju. Magakjan // Radio. – 1954. – №7. – S.41–42.
6. Mihajlov L. Televizory KVN–49–B i KVN–49–4 / L. Mihajlov // Radio. – 1952. – №4. – S.35–39.
7. Tovbin M. Televizor “Sever” / M. Tovbin // Radio. – 1954. – №6. – S.43–47.
8. Central'nyj derzhavnyj arhiv vyshhyh organiv vlady ta upravlinnja Ukrainy, m. Kyi'v. – F.2. – Op.8. – Spr.10664. Rada Ministriv URSR. Dokumenty pro vyrobnyctvo radioaparatury na pidpryjemstvah miscevoi' promyslovosti URSR. – 208 ark.
9. Tam samo. – Op.9. – Spr.680. Postanovlenie pravlenija Soveta promyslovoj kooperacii USSR o plane proizvodstva detalej na 1955 god. – 112 ark.
10. Tam samo. – Op.8. – Spr.10630. Rada Ministriv URSR. Dokumenty pro vyrobnyctvo magnitofoniv, patefoniv i guchnomovciv v URSR v 1954 r. – 347 ark.

Ryskal N. A., graduate student, Cherkasy State Technological University (Ukraine, Cherkasy), r.nikolay77@yandex.ru

Role of the USSR enterprises in production radio–electronic household goods in 1951–1955 years

The article is dedicated to history of USSR radio–electronic industry development and national consumption goods production during 1951–1955. The peculiarities of radio–electronic industry establishment in USSR are indicated. Particular attention is given to description of certain models of radio–electronic household appliance manufactured during that period in USSR.

Keywords: radio–electronics, manufacture, industry, radio device, TVs, records player, electrification, development of broadcast networks, standardization.

Ryskal N. A., aspirant, Cherkasskij gosudarstvennyj technologicheskij universitet (Ukraine, Cherkassy), r.nikolay77@yandex.ru

Участие предприятий Украинской ССР в производстве радиоэлектронных бытовых товаров (1951–1955 гг.)

Рассмотрено историю развития радиоэлектронной промышленности УССР и особенности выпуска товаров народного потребления в период 1951–1955 гг. Указывается специфика становления радиоэлектронной отрасли УССР. Особое внимание уделено описанию конкретных моделей радиоэлектронных бытовых приборов того периода, выпускавшихся предприятиями УССР.

Ключевые слова: радиоэлектроника, производство, промышленность, радиоприемное устройство, телевизор, магнитофон, электрификация, радиофикация, конвейеризация.

* * *

УДК 94(477)“1920/1930”:314.15:631.61:551.510

Розовик О. Д.

кандидат історичних наук,
викладач кафедри україністики, Національний
медичний університет ім. О. О. Богомольця
(Україна, Київ), Lesya1988@gmail.com

ПРИРОДНО–КЛІМАТИЧНІ УМОВИ ТЕРИТОРІЇ ПОСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ У ВСЕСОЮЗНОМУ КОЛОНІЗАЦІЙНОМУ ФОНДІ

Розглядається робота колонізаційних комісій УСРР з визначення придатних земель і природно–кліматичних умов для ведення на них сільського господарства в Поволжі, південному Уралі, Сибіру, Казахстані та Далекому Сході, куди переселялося українське населення у 1920–1930-х роках.

Ключові слова: аграрне перенаселення, клімат, ґрунти, землеробство, тваринництво.

Протягом національно визвольної революції українського народу 1917–1921 рр., поряд з боротьбою за побудову власної національної держави, вирішувалося і ряд глибинних соціальних питань. Серед них було найбільш гостре – аграрне. Наслідком цієї боротьби стало те, що в УНР – УСРР було ліквідоване поміщицьке, фарбрично–заводське, купецьке і церковне землеволодіння, а земля передана селянам. Віднині вони стали вільними господарями на своїй землі. Однак вже на початку 1920-х років УСРР почало з'являтися обезземелене або малоземельне селянство. Його чисельність щорічно зростала й на 1925 р. становила 6,7 млн. а наприкінці цього десятиліття їх кількість збільшилася до 11 млн. осіб (майже 2 млн. дворів) [1, арк. 15; 2, арк. 5].

Причин появи такої кількості безземельного і малоземельного селянства, а це становило понад 35% селянства республіки, було декілька. Першою з них стало те, що з ліквідацією вже згаданих форм приватного земельного володіння всі угіддя були розділені між селянами. Лише в деяких районах залишилися нерозділені невеликі земельні ресурси. Їх використовували або колективно, або виділяли частину земель молодим та багатодітним сім'ям. Однак на початку 1920-х років у сільській місцевості був досить помітний приріст населення і поява молодих сімей. Це призвело до того, що для молодих новостворених сімей вже практично не було землі під створення власних господарств. Часто батьки виділяли їм частину своїх земель під заснування господарств. Але цих угідь не завжди було достатньо щоб забезпечити молоді сім'ї необхідною прожитковою нормою землекористування. Тому такі сім'ї потрапляли в число безземельного або

малоземельного селянства. Зокрема, в ряді районів Київщини, внаслідок природного приросту населення, впродовж 1922–1923 рр. з'явилося вже понад 5 тис. малоземельних або безземельних господарств (21,3 тис осіб). До того ж, близько 70% сільських родин мали 3–4 дес. орних земель, що також було на межі прожиткової норми аграрного забезпечення тієї чи іншої родини [3, арк. 402].

Приблизно таке ж становище з аграрним забезпеченням населення склалося і в інших польських й лісостепових губерніях республіки.

Іншою причиною появи малоземельного селянства стала значна міграція в УСРР на початку 1920-х років населення з РСФРР, з українських земель захоплених Румунією, Чехословаччиною і Польщею. Переїжджало на постійне мешкання в Українуболгарське, грецьке, німецьке, чеське, польське, єврейське, вірменське населення.

На появу малоземельного селянства впливала також і наявність малоприсадатних для землеробства і тваринництва угідь. Землеробство України знаходиться у трьох природно-кліматичних зонах – Полісся, лісостепу і степу. У зоні Полісся не всюди були на той час присадатні ґрунти для землеробства (Волинь, північна Київщина, Чернігівщина). Тут знаходилося багато земель заболочених, дерново-підзолистих, супіщаних ґрунтів, лісових масивів і т.д. Тому на таких ґрунтах землеробство було не завжди ефективне і мати на сім'ю 3–4 дес. цих ґрунтів ще не означало, що сім'я буде жити в достатку.

У зоні степу, тобто на півдні України, ґрунти є, переважно, чорноземними. Але відсутність в степу належної кількості річок, а, відповідно, і вологи для землеробства, не давала можливості заселити належним чином цей край. Тому основна маса сільського населення була зосереджена у зоні лісостепу України – Полтавщині, півдні Київщини, на Поділлі, Катеринославщині. А це також призводило до того, що тут кількість орних земель у багатьох господарствах становила лише 2–4 дес., які також вважалися малоземельними.

Щоб вирішити питання масового обезземелення селянства, яке тоді в урядових документах називалося “аграрним перенаселенням”, вже навесні 1921 р., ВУЦВК і РНК УСРР почали розробляти програму забезпечення безземельного і малоземельного селянства землею. Її реалізувати планувалося трьома напрямками. Перший – це відселення безземельних господарств з зони полісся і лісостепу на вільній землі півдня України. Другий – залучити, особливо молоді сім'ї, на роботу в міста на заводи і фабрики, які будувалися після розрухи громадянської війни. Третій – переселення безземельних сімей у Всесоюзний колонізаційний фонд – Поволжя, Урал, Північний Кавказ, Сибір, Казахстан, Забайкалля, Далекий Схід.

Але, якщо землі для переселення на Поволжя, Південний Урал і Північний Кавказ були достатньо вивченими і українські переселенці їх освоєння розпочали ще з XVII ст., то окремі райони Сибіру, Казахстану, Забайкалля, Приамур'я і Далекого Сходу потребували детального вивчення і визначення тих територій на які можна було переселяти населення при

умові, що на них можна вести продуктивне землеробство і тваринництво.

Для вирішення цього питання, РНК УСРР звернувся до РНК СРСР з проханням про виділення у Союзному колонізаційному фонді земель на переселення туди першої хвилі переселенців у кількості 300 тис. дворів (1,6 млн. осіб), авсього – на 4,2 млн. осіб [4, арк. 295; 5, арк. 56].

На це прохання керівництво УСРР отримало позитивну відповідь і переселенням з України в Поволжя, Сибіру, Казахстані, Забайкаллі, Приамур'ї і Далекому Сході, у залежності від регіону, кожній сім'ї намічалось виділити по 25 до 30 дес. орних земель. А господарствам, які, крім землеробства, хотіли займатися тваринництвом, додатково наділяти по 20–30 дес. луків для випасу корів, коней, овець. В Сибірі, Забайкаллі, Приамур'ї, Далекому Сході, де поблизу населеного пункту були лісові масиви, кожній переселенській сім'ї намічалось виділити по декілька десятин лісу [6, арк. 139–140].

Таким чином, першій хвилі переселенців з УСРР у 1920-х роках у східних регіонах СРСР було виділено під поселення понад 80 млн. дес. землі. Але щоб на цих територіях, площа яких прямо пропорційно зростала з чисельністю переселенців з України, якнайшвидше проходив процес адаптації переселенців та господарське освоєння земель, РНК УСРР у 1923 р. створив у структурі Наркомзему спеціальні колонізаційно-меліоративні комісії – експедиції. Вони поїхали на Поволжя, Урал, Сибір, Казахстан, Забайкалля, Далекий Схід для обстеження територій, виділених переселенням з України. Саме за їх висновками, місцевим переселенським комісіям передавалися дані про присадатність тієї чи іншої території під сільськогосподарське поселення.

Провівши обстеження ґрунтів у Сталінградській, Саратовській і Самарській губерніях Поволжя, комісія визначила тут понад 5 тис. ділянок присадатних до землеробства (понад 2 млн. дес. угідь) і дала дозвіл на переселення сюди з України 45 тис. господарствам (270 тис. осіб) [7, арк. 58; 8, арк. 26]. А всього на цих землях могло оселитися і вести продуктивне землеробство та тваринництво 122 тис. господарств (740 тис. осіб) [8, арк. 72].

Впродовж 1923–1924 рр. колонізаційно-меліоративна комісія з УСРР обстежила Челябінський, Курганський, Троїцький повіти Уралу. Тут присадатних для землеробства знаходилося понад 15 млн. дес. угідь. Із них комісія для переселенців з України обрала 3 млн. дес. Це переважно у Троїцькому повіті (2,6 млн. дес.). Сюди повинно було переселитися 100 тис. сімей (550 тис. осіб) [9, арк. 5; 10, арк. 39].

Великі земельні ресурси знаходилися в Сибірі. Територія краю від Байкалу до Уралу становила 2,255 млн. км². У цій місцевості Всесоюзна переселенська комісія виділила для переселенців з України 56,3 млн. дес. землі. З них під ведення землеробства – 44 млн. дес. і 12,3 млн. дес. луків та сінокосів. Більшість цих угідь знаходилася в 14 округах Сибіру: Томському, Омському, Новосибірському, Барнаульському, Кузнецькому, Кемеровському, Ачинському та інших округах краю. Колонізаційна комісія з України, обстеживши ці землі, зазначила, що ґрунти в цих

районах, переважно, чорноземні. Географічно частина з них у таких округах як Томському, Красноярському, Кемеровському є перезволоженою і з лісовими масивами, але придатні для землеробства і тваринництва. У той же час, комісія зазначила, що велика площа угідь, виділена переселенцям з України, знаходиться у районах південного Сибіру. Ці землі були, переважно, в степовій зоні з поміркованою кількістю вологи й придатними як для ведення землеробства, так і, особливо, тваринництва. Комісія також відзначила, що кліматичні умови краю дають можливість проводити тут сільськогосподарські роботи з початку квітня до листопада календарного року. Тобто, це практично повністю співпадало з часом проведення сільгоспробіт зони полісся і, навіть, лісостепу України [4, арк. 294; 11, арк. 8, 10, 11, 21].

За рекомендацією комісії, а також рішенням Новосибірської переселенської комісії, першочерговому заселенню підлягали землі, які не потребували значного окультурення і знаходилися неподалік від залізниць, судноплавних річок, упорядкованих ґрунтових доріг тощо. Таких угідь у Канському, Кузнецькому, Омському Тарському, Новосибірському та інших округах краю було виділено на переселення 194 тис. сімей (1,6млн. осіб). Тут на кожну переселенську сім'ю виділялася ділянка площею 35–40 дес. орних земель і 20–30 десятин лугів та сінокосів [6, арк. 293; 12, арк. 8].

Великі земельні ресурси, придатні для продуктивного землеробства і тваринництва, знаходилися в Казахстані. Загальна площа таких неосвоєних земель становила 216 млн. дес. Потенційно на них можна було поселити 10 млн. осіб. Україна отримала в Казахстані території на першу хвилю поселення в 109 тис. сімей (620 тис. осіб), з розрахунком наділення на кожне господарство до 120–150 дес. орних земель і пасовищ [13, арк. 168].

Для визначення цих територій, у 1921 р. в Казахстан (з 1925р. КАСРР) була направлена комісія від Наркомзему УСРР. До її складу ввійшла група вчених – ґрунтознавців, яких очолив А. Чебанов. Комісія працювала впродовж 1921–1923 рр. і визначила 39 млн. дес. земель, які були придатні для продуктивного ведення сільського господарства. Це були переважно чорноземні угіддя, з поміркованою вологістю й м'якою зимою. Вони знаходилися в Уст–Каменогорському, Зайсанському, Семіпалатинському, Акмолінському, Павлодарському, Кустанайському, Актюбінському та інших районах східного, північного, і північно–західного Казахстану [5, арк. 88].

Впродовж 1922–1926 рр. на ці землі було поселено 167 тис. планових поселенців, а до початку 1930–х років – ще 280 тис. осіб. Крім цього, сюди щорічно з республіки переїздило до десяти тисяч самовільних переселенців. А загальна чисельність українців КАСРР на початку 1930–х років становила майже 1,2млн. осіб [14, арк. 54–55; 15, арк. 135].

У 1920–х роках проводилося переселення у Забайкалля. Аграрна комісія, яка обстежувала землі в цьому районі, виділила переселенцям з України понад 600 тис. дес. угідь. У її звітах, які були надіслані Наркомзему УСРР зазначалося, що ґрунти у Забайкаллі в цілому придатні для землеробства, але неповсюдно. Це тому, що тут у багатьох районах рельєф місцевості

був напів–гірський, порізаний численними балками, руслами зниклих річок, порослих лісовими масивами. Землі, придатні для землеробства, не охоплювали великі території, а знаходилися у різних місцях по декілька сотень або тисяч десятин. Комісією було проведено біохімічний аналіз цих ґрунтів та різні меліоративні дослідження. З урахуванням їх результатів, визначені території під поселення, які були найбільш сприятливі для ведення сільського господарства. На цих землях кожній переселенській сім'ї наділялося під землеробство по 10–15 дес. угідь, а на ведення тваринництва, площі користування сіножатями не обмежувалися. Наділялися переселенцям і значні площі лісових масивів [16, арк. 450; 17, арк. 92–93].

Велику роботу щодо визначення придатності земель і ведення на них продуктивного сільського господарства проводила комісія Наркомзему УСРР на Далекому Сході. Її очолив В. Песоцький. До складу комісії увійшли спеціалісти–ґрунтознавці Владивостоцького НДІ меліорації і водного господарства. Територія Далекого Сходу становила 2,5 млн. км². Переселенцям з України в цьому краї в середині 1920–х років було виділено під заселення 8,1 млн. дес. землі [18, арк. 210].

Комісія Наркомзему, провівши обстеження цих угідь, визначила території під поселення де були чорноземні або каштанові ґрунти. Це були зони, де влітку випадало достатньо дощів, клімат був теплим, зима не холодною й сільськогосподарські роботи можна було проводити з березня по листопад календарного року. Ці землі знаходилися, переважно, у Владивостоцькому, Хабаровському, Ніколо–Усурійському, Благовіщенському округах краю [19, арк. 79–80].

Крім цього, комісія зазначала, що на цих територіях можна успішно вести й тваринництво. Але при цьому акцентувала увагу на тому, що тут трави на лугах і сінокосах були різними й частина з них мало придатними для годівлі та випасу тварин. Тому переселенцям рекомендувалося, поряд з окультуренням орних земель, проводити окультурення лугів та сінокосів. Для цього вчені–ґрунтознавці Владивостока розробили й рекомендували до застосування цілу систему висіву культурних трав на лугах і випасах великої рогатої худоби, коней, овець тощо.

На Далекому Сході було багато річок з великими рибними запасами, а також берегова смуга Японського і Охотського морів (понад 2 тис. км.). Враховуючи ці природні умови, переселенцям, яким виділялися землі недалеко від річок і морського побережжя, рекомендувалося, поряд з веденням землеробства і тваринництва, займатися риболовецьким господарством. А переселенцям, землі яким наділялися неподалік від лісових масивів – мисливством на хутряних звірів [20, арк. 1, 2].

На виділені землі на Далекому Сході впродовж 1926–1933рр. з України планово переїхало 234 тис., самовільно – 123 тис. осіб та близько 50 тис. військових, демобілізованих з Червоної армії, частина з них – з сім'ями. По декілька тисяч осіб на поселення на Далекому Сході виїжджало щорічно з України сільського населення включно до 1941 р. Впродовж

1920–1930–х років у цей край з республіки переїхало на постійне мешкання 421,7 тис. осіб (84,1 тис. сімей) [19, арк. 160; 21, арк. 12].

Отже, аграрні комісії Наркомзему УСРР відіграли важливу роль у виборі території для переселенців з УСРР у 1920–1930–х роках у східних районах СРСР та подальшому господарському освоєнню незаселених земель цих регіонів.

Список використаних джерел

1. ЦДАВО України.– Ф.27.– Оп.7.– Спр.1145.
2. Там само.– Ф.413.– Оп.1.– Спр.52.
3. Там само.– Ф.27.– Оп.5.– Спр.355.
4. Там само.– Оп.6.– Спр.639.
5. Там само.– Оп.10.– Спр.774.
6. Там само.– Оп.6.– Спр.655.
7. Там само.– Оп.7.– Спр.1176.
8. Там само.– Оп.8.– Спр.752.
9. Там само.– Оп.2.– Спр.285.
10. Там само.– Оп.8.– Спр.766.
11. Державний архів Полтавської області.– Ф.417.– Оп.1.– Спр.2.
12. ЦДАВО України.– Ф.27.– Оп.9.– Спр.960.
13. Там само.– Оп.8.– Спр.729.
14. Там само.– Оп.7.– Спр.431.
15. Там само.– Оп.10.– Спр.786.
16. Там само.– Оп.5.– Спр.363.
17. Там само.– Оп.9.– Спр.985.
18. Там само.– Оп.8.– Спр.722.
19. Там само.– Оп.10.– Спр.795.
20. Там само.– Оп.9.– Спр.958.
21. Там само.– Оп.11.– Спр.720.

References

1. CDAVO Ukrai'ny.– F.27.– Op.7.– Spr.1145.
2. Tam samo.– F.413.– Op.1.– Spr.52.
3. Tam samo.– F.27.– Op.5.– Spr.355.
4. Tam samo.– Op.6.– Spr.639.
5. Tam samo.– Op.10.– Spr.774.
6. Tam samo.– Op.6.– Spr.655.
7. Tam samo.– Op.7.– Spr.1176.
8. Tam samo.– Op.8.– Spr.752.
9. Tam samo.– Op.2.– Spr.285.
10. Tam samo.– Op.8.– Spr.766.
11. Derzhavnyj arhiv Poltav's'koi' oblasti.– F.417.– Op.1.– Spr.2.
12. CDAVO Ukrai'ny.– F.27.– Op.9.– Spr.960.
13. Tam samo.– Op.8.– Spr.729.
14. Tam samo.– Op.7.– Spr.431.
15. Tam samo.– Op.10.– Spr.786.
16. Tam samo.– Op.5.– Spr.363.
17. Tam samo.– Op.9.– Spr.985.
18. Tam samo.– Op.8.– Spr.722.
19. Tam samo.– Op.10.– Spr.795.
20. Tam samo.– Op.9.– Spr.958.
21. Tam samo.– Op.11.– Spr.720.

Rozovyk O. D., candidate of historical sciences, lecturer, Department of Ukrainian Studies, Bogomolets National Medical University (Ukraine, Kiev), Lesya1988@gmail.com

Natural climatic conditions in the settlements territory of Ukrainian immigrants in All-Union colonisation fund

The article reviews the work of USSR colonization commissions which determined the suitable lands and natural climatic conditions for agriculture in the Volga region, southern Urals, Siberia, Kazakhstan and the Far East, where the Ukrainian population resettled in 1920–1930th.

Keywords: agrarian overpopulation, climate, soil, agriculture, animal husbandry.

Rozovyk O. D., kandidat istoricheskikh nauk, преподаватель кафедры украинистики, Национальный медицинский университет им. А. А. Богомольца (Украина, Киев), Lesya1988@gmail.com

Природно–климатические условия территорий поселения украинских переселенцев во Всесоюзном колонизационном фонде

Рассматривается работа колонизационных комиссий УССР по определению пригодных земель и природно–климатических условий для ведения на них сельского хозяйства в Поволжье, южном Урале, Сибири, Казахстане и на Дальнем Востоке, куда переселялось украинское население в 1920–1930–х годах.

Ключевые слова: аграрное перенаселение, климат, почвы, земледелие, животноводство.

* * *

УДК 338.43:001(091)

Чалаван В. А.
здобувач, Національна наукова
сільськогосподарська бібліотека НААН
(Україна, Київ), lyutik-tv@yandex.ru

ВНЕСОК М. І. НИЖНЬОГО ЯК ЗДОБУВАЧА (1954–1972 РР.) В АГРАРНУ ЕКОНОМІЧНУ НАУКУ

На основі методів конкретно–історичного та системного аналізу досліджено розвиток вітчизняної аграрної науки у період здобуття М.І.Нижнім кандидатського та докторського наукових ступенів (1954–1972рр.). Йдеться, зокрема, про уточнення значення наукових результатів М.І.Нижнього для розвитку галузі оплати аграрної праці. У результаті дослідження виявлено чинники розвитку форм і систем оплати праці в сільському господарстві, що мали місце в історії і визначили предметність досліджень вченого. Аналіз даних чинників дозволив прослідкувати огляди вченого у межах періоду на виявити взаємозв'язок історичних передумов і конкретних його наукових результатів. Узагальнюючий висновок зводиться до того, щозавдяки науковим результатам М.І.Нижнього, які значною мірою сприяли подоланню труднощів при поступовому переході від натуральної форми оплати до грошової, з часом, по мірі переорієнтації на господарський розрахунок у сільському господарстві, заробітна плата працівників почала виконувати свою головну функцію – стимулювання продуктивної праці у сільськогосподарському виробництві.

Ключові слова: Микола Іванович Нижній, здобувач, наукові результати в галузі оплати праці сільськогосподарських працівників.

Після декількох років роботи в Українському науково–дослідному інституті економіки і організації сільського господарства ім.О.Г.Шліхтера на посаді старшого наукового співробітника М.І.Нижній був призначений завідувачем відділу організації, нормування й оплати праці в колгоспах і радгоспах – на цій посаді він пропрацював понад 20 років; крім того, близько 20 років проводив консультації з проблемних питань в області оплати сільськогосподарської праці при інституті. Завідувач з таким досвідом науково–організаційної роботи є рідкістю, що й обумовило проведення нами дослідження з метою з'ясування базових принципів формування майбутнього професора М.І.Нижнього як видатного науковця–організатора в галузі оплати сільськогосподарської праці. Актуальність дослідження визначається необхідністю вивчення наукової проблеми в інтересах історії аграрної економічної науки.

Поодинокі праці про вченого основну увагу концентрують переважно на основних його здобутках, які дотепер належним чином не осмислено, зокрема, у різні періоди його наукової діяльності. Особливо це актуально для кінця 50–х – початку 70–х років радянської епохи, коли М.І.Нижній написав кандидатську дисертацію “Авансирование колхозников и его влияние на укрепление экономики колхозов” [1] й докторську – “Оплата праці і розвиток її форм у колгоспах” [2], що й спонукало нас уточнити внесок